

TIJORAT BANKLARIDA VALYUTA OPERATSIYALARI HISOBI VA AUDITNI TAKOMILLASHTIRISH

Ilhom Ashirboyev Iskandar O'g'li

Tel: +998900940680

ANNOTATSIYA

Mazkur maqola banklarda buxgalteriya hisobini tashkil etish asoslari, hujjatlashtirish, xujjatlar aylanishi va bank nazorati, Bosh va yordamchi kitob kitoblar bo'yicha sintetik va analitik hisob, naqd pulsiz hisob-kitoblarning rasmiylashtirilishi va hisobi, qimmatli qog'ozlar bo'yicha operatsiyalarning rasmiylashtirilishi va hisobi, banklararo hisob-kitoblarning hisobi va rasmiylashtirilish, qisqa muddatli kredit operatsiyalarining rasmiylashtirilishi va hisobini; - talaba kassa operatsiyalarini rasmiylashtirish va hisobga olish, bank ichki operatsiyalari, daromadlar va xarajatlarning rasmiylashtirilishi va hisobi, tijorat banklarining moliyaviy hisobotlari to'g'risida; - talaba tijorat banklarining yangi hisobvaraqlar rejasi bo'yicha hisob va buxgalteriya o'kazmalarini jahon andozalari asosida bajarilishini, tijorat banklarining buxgalteriya hisobini amalga oshirishda qo'llaniladigan hujjatlarning rasmiylashtirilishi va hujjatlarning aylanishi, tijorat banklarining moliyaviy hisobotlari bo'yicha tasavvur va malakaga ega bo'ladi. "Banklarda buxgalteriya hisobi" fanini o'qitishda pedagogik texnologiyalarni qo'llagan holda dars o'tish ko'zda tutilgan. Bulardan: muammoli vaziyatlarni echish, masala-mashqlar, bahs-munozara usullari, testlar va h.k.[1]

Kalit so'zlar: buxgalteriya hisobi, balans, hisobvaraqlar, hisob raqam, hisobvaraqlarlar rejasi, qoldiq (saldo), asosiy hisob raqam, sub hisob raqam, aktiv, passiv, balans ichidagi hisobvaraqlar

KIRISH

"Banklarda buxgalteriya hisobi" fanini o'qitishning maqsadi kelgusida respublikamizda yuqori malakali iqtisodchi mutaxassislar bo'lib etishadigan talabalar uchun banklarda buxgalteriya hisobini tashkil etishning nazariy, huquqiy, tashkiliy asoslari haqida bilim berish, ularda banklarda buxgalteriya hisobini yuritishda qo'llaniladigan hisobvaraqlar rejasi, bank balansi, bank hisobotlari bo'yicha ko'nikma va malakalar shakllantirishdir. Fanning vazifasi – talabalarga bank buxgalteriyasini tashkil etishning nazariy, huquqiy, tashkiliy asoslari haqida bilimlari berish, tijorat banklarida buxgalteriya hisobini yuritish halqaro standartlari asosida yuritishni tashkil qilish, naqd pulsiz hisob-kitob operatsiyalarini rasmiylashtirilishi va hisobini o'rganishdan iborat.[2] "Kadrlar tayyorlash milliy dasturu"ning asosiy maqsadi ham zarur bilimlarni o'zlashtirish bilan birga talabalarning intellektual qobiliyatlarini

rivojlantirish, ularda mustaqil tanlash va qaror qabul qilish ko'nikmasini hosil qilishdir. Fanni o'zlashtirgan talabning malakaviy darajasi: - banklarda buxgalteriya hisobini tashkil etish asoslari, hujjatlashtirish, xujjatlar aylanishi va bank nazorati, Bosh va yordamchi kitob kitoblar bo'yicha sintetik va analitik hisob, naqd pulsiz hisob-kitoblarning rasmiylashtirilishi va hisobi, qimmatli qog'ozlar bo'yicha operatsiyalarning rasmiylashtirilishi va hisobi, banklararo hisob-kitoblarning hisobi va rasmiylashtirilish, qisqa muddatli kredit operatsiyalarining rasmiylashtirilishi va hisobini; - talaba kassa operatsiyalarini rasmiylashtirish va hisobga olish, bank ichki operatsiyalari, daromadlar va xarajatlarning rasmiylashtirilishi va hisobi, tijorat banklarining moliyaviy hisobotlari to'g'risida; - talaba tijorat banklarining yangi hisobvaraqlar rejasi bo'yicha hisob va buxgalteriya o'kazmalarini jahon andozalari asosida bajarilishini, tijorat banklarining buxgalteriya hisobini amalga oshirishda qo'llaniladigan hujjatlarning rasmiylashtirilishi va hujjatlarning aylanishi, tijorat banklarining moliyaviy hisobotlari bo'yicha tasavvur va malakaga ega bo'ladi.[3]

МУХОКАМА ВА НАТИЖАЛАР

O'zbekiston Respublikasi milliy iqtisodiyotining rivojlanishida banklar alohida o'rin egallaydi. "Banklar va bank faoliyati to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuniga asosan, "Bank – tijorat tashkiloti bo'lib, bank faoliyati deb hisoblanadigan quyidagi faoliyat turlari majmuyini amalga oshiradigan yuridik shaxsdir: – yuridik va jismoniy shaxslardan omonatlar qabul qilish hamda qabul qilingan mablag'lardan tavakkal qilib kredit berish yoki investitsiyalash uchun foydalanish; – to'lovlarni amalga oshirish"³. Banklar o'z faoliyatida ko'plab operatsiyalarni bajaradi. Ularga yuridik va jismoniy shaxslarning, banklarning hisobvaraqlarini ochish, yuritish, hisobvaraqlar bo'yicha hisob-kitoblar o'tkazish, omonatlar jalb etish, kreditlar berish, qimmatli qog'ozlar chiqarish, xarid qilish va sotish, moliyaviy lizing xizmatini ko'rsatish, kassa operatsiyalarini bajarish, chet el valutasini sotish va xarid qilish, pul mablag'lari, hisob-kitob hujjatlarini inkasso qilish va bir qator boshqa operatsiyalarni kiritish mumkin.[4] O'zbekiston Respublikasining "Buxgalteriya hisobi to'g'risida"gi Qonunida o'z ifodasini topgan. Ushbu qonundan kelib chiqqan holda banklarda buxgalteriya hisobini yuritishning metodologik asoslari quyidagilar hisoblanadi: a) xo'jalik faoliyati haqidagi ma'lumotlarni dastlabki hujjatlarda aks ettirish; b) xo'jalik operatsiyalarini, bank mulkini puldagi ifodasini belgilash; v) barcha operatsiyalarni ikkiyoqlama yozuv asosida guruhlash, bunda yozuvlarni hisobvaraqlar rejasidagi hisob raqamlari asosida olib borish; g) hisob-kitob va boshqa operatsiyalar yakunida ma'lum sanaga bank xo'jalik faoliyatiga tavsif berish, ya'ni bank balansini tuzish.[5]

ХУЛОСА

Mazkur qo'yilgan vazifalarni to'laqonli amalga oshirishda tijorat bankining har bir tarkibiy tuzilmasi o'zi amalga oshirayotgan operatsiyalar ustidan ichki nazoratni olib borishi shart bo'lib, bunday nazorat mas'ul ijrochilardan tortib tuzilma

boshlig'igacha barcha xodimlarning lavozim majburiyatlariga kirishi lozim. Aksiyadorlar ham Bank kengashi va Taftish komissiyasi orqali o'z ichki nazoratini amalga oshiradilar. Ichki nazoratga nisbatan bunday kompleks yondashuv banklar faoliyatida uchraydigan barcha risklarni aniqlash, tahlil qilish va oldini olish, shuningdek operatsiyalar samaradorligini baholashda operativlikni taminlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. <https://book.oxu.uz/web/kitoblar/152372602.pdf>
2. <https://www.bfa.uz/viewmenu/27>
3. https://www.norma.uz/oz/bizning_sharhlar/uzbekiston_tijorat_banklarida_bank_nazoratining_halqaro_standartlarini_qullash_amalieti
4. <https://e-library.namdu.uz/>
5. <https://uniwork.buxdu.uz/resurs>